

Θουκυδίδης: τι είναι η διαστροφή των λέξεων;

Δημήτρης Τζωρτζόπουλος

Η λέξη και το νόημα

§1

Τι είναι η λέξη; Ο Πλάτων στον *Κρατύλο* (430a κ.εξ.) λέει πως η λέξη προορίζεται να **ονομάζει σωστά το αντικείμενό** της και υπ' αυτή την έννοια είναι, κατά ένα ορισμένο τρόπο, το όνομα ως το «μίμημα του πράγματος», το όνομα, που μέσα του δηλώνεται η **ουσία του πράγματος** (393d). Έτσι, η λέξη δεν είναι απλώς τα γράμματα και οι συλλαβές ενός ονόματος, αλλά εκείνος ο **λόγος** ή το **ρήμα** (Wort) κατά Χάιντεγκερ, που τελεί σε **εσωτερική αντ-απόκριση** προς το ενύπαρκτο νόημα ενός κατονομαζόμενου όντος. Η **διαστροφή**, συνεπώς, των νοημάτων και των λέξεων συνιστά ένα φαινόμενο, που εμφανίζεται συνήθως στο **πεδίο της πολιτικής σκοπιμότητας** αλλά και σε όλα σχεδόν τα άλλα πεδία της **γνωσιακής σκοπιμότητας** του ανθρώπου. Ειδικότερα πρόκειται για εκείνα τα πεδία, όπου **οργανικοί διανοούμενοι** ή πανομοιότυποι **ιδεολογικοί προπαγανδιστές** –με μια φράση: **τα λεγόμενα κομματόσκυλα**– αυτο-εκμηδενίζονται σε ροδίτσα και βιδίτσα των παντοίων **εξουσιαστικών μηχανισμών**, προκειμένου να αποκτήσουν κάποια **αξιωματική αποδοχή**, ελλείψει αυθεντικής τους **αυταξίας**. Η εν λόγω αυτο-εκμηδένιση, δηλαδή, είναι η μηδενικότητα, την οποία οι ίδιοι αναζητούν ως ιδιάζουσα στην ουσία τους. Ένα παρόμοιο δείγμα ιστορικής σημασίας είναι όσα συναρπαστικά μας αφηγείται ο Θουκυδίδης.

§2

Όταν στην αρχαία Ελλάδα μαινόταν ο Πελοποννησιακός πόλεμος - ο πιο **φονικός και μοιραίος εμφύλιος πόλεμος των Ελλήνων** -, έγραφε ο Θουκυδίδης στο Γ' βιβλίο του 82-83, για τη **διαστροφή** και τη **διαστρέβλωση** που υπέστη η σημασία της λέξης ως τέτοιας:

«Και νόμισαν πως είχαν δικαίωμα ν' αλλάξουν και τη συνηθισμένη αντιστοιχία των λέξεων προς τα πράγματα για να δικαιολογήσουν τις πράξεις τους. Έτσι η αστόχαστη τόλμη πέρασε για ανδρεία, που κινείται από φιλία στους συντρόφους, ο δισταγμός, από μέριμνα για το μέλλον, δειλία που εμφανίζεται ως ευπρέπεια, η γνωστική μετριοπάθεια ως πρόσχημα ανανδρίας και η ικανότητα να βλέπει κανείς με σύνεση όλες τις πλευρές μιας κατάστασης, ανικανότητα δράσης σε όλα· τη βία και οξεία αντίδραση την πρόσθεσαν στα προτερήματα του ανδρός, και την αποχή από επιβουλές εύλογη πρόφαση για αποφυγή κινδύνου. Οι περισσότεροι προτιμούσαν να είναι αχρείοι και να ονομάζονται επιτήδριοι, παρά να είναι χρηστοί και να τους λένε ευήθεις... Ο λόγος για όλα τούτα είναι η δίψα για εξουσία, την οποία γεννά η φιλαρχία, η πλεονεξία και το φατριαστικό πνεύμα».

Ως βλέπουμε, οι λέξεις χρησιμοποιούνται **κατά το ήθος των ανθρώπων** που διαχειρίζονται τα δημόσια πράγματα με τέτοια **ιδιοτέλεια, αλαζονεία, ανημποριά**, με τόσο **ακόρεστη δίψα για εξουσία**, ώστε να χρειάζεται να αναποδογυρίζουν την ορθότητα των λέξεων.

§3

Τι υποδηλώνει αυτό το παράδειγμα της **μεταλλαγής των λέξεων**, γενικότερα της **στρεψοδικίας**; Ότι οι λέξεις έχουν χάσει το αληθινό τους νόημα και έχουν υποστεί αδιανόητη για τον ανθρώπινο νου φθορά. Για την ουσία των ανθρώπων, ως στοιχειωδώς σκεπτόμενων όντων, πρόκειται για **καθολική παραφθορά του πνεύματος** και συνακόλουθα για **αποσυντεθειμένα πλήρως ανθρώπινα όντα**. Πιο ειδικά, πότε συμβαίνει αυτό **το φαινόμενο της φθοράς των λέξεων, της καταστροφής του λόγου, της διαστροφής της γλώσσας**; Όταν μια κοινωνία βρίσκεται **σε ολική αποσύνθεση και η πολιτική έχει μετατραπεί σε διαφθορείο συνειδήσεων**. Τότε απλώνεται η αχλύς της ασυνειδησίας **από τους σφετεριστές της πολιτικής εξουσίας και υποστασιοποιούνται** βίαιες ιδεολογικές «ανακαλύψεις» για να συσκοτίσουν την αληθινή πραγματικότητα και με **κυνικές υποσχέσεις** να παγιδεύουν τους ανθρώπους μέσα σε λαβύρινθους απατηλής ευφορίας. Το αποτέλεσμα είναι να δημιουργούνται ολόκληρα **τάγματα εφόδου** από οπαδούς και στελέχη κομμάτων, παρα-κομμάτων, συντεχνιών και μηχανισμών, συλλογικοτήτων και παρόμοιων ομάδων, τα οποία είναι ταγμένα να μεταποιοούν τον λαό σε όχλο και να τον ψυχ-αγωγούν με ήχους, εικόνες, θεάματα μαζικής κουλτούρας. Ό,τι συμβαίνει ακριβώς και στη γαλάζια μας χώρα, με **προταγωνιστές στις μέρες μας τα βδελυρά όντα** της καθεστωτικής «αριστεράς»: κάθε πνευματικά παράλυτος, αγράμματος, πολιτικός μαφιόζος, διεφθαρμένος αλλά και διεστραμμένος έχει βρει τη δική του υπουργική ή άλλη πολιτική στέγη κάτω από την άνομη εξουσία της εν λόγω πλουτοκρατικο-φεουδαρχικής «αριστεράς». Είναι όλοι εκείνοι που νιώθουν για φυσιολογικούς, πνευματικούς τους χώρους **τα υπόγεια καπηλειά και τα αντίστοιχα σκυλάδικα**.

§4

Επανατίθεται λοιπόν τώρα το ερώτημα: **τι είναι η λέξη**; Μήπως είναι η σκιά που σκιάζει το φως; Μήπως είναι η πιο πάνω εκτεθείσα διαστροφή του λόγου και της σκέψης; **Η λέξη είναι το υπαρκτικό μας Είναι**. Και τούτο στις κοινωνικές και ιστορικές του υποδηλώσεις. Ακριβώς μέσα στον κύκλο αυτών των υποδηλώσεων **η λέξη είναι το νόημά της**. Σε συνάφεια με τούτο το Είναι της ο Χάιντεγκερ **τη διακρίνει ρητά από τη φωνή**. Η τελευταία, ως έναρθη εκφορά ή ενότητα, γίνεται λέξη, εάν σημαίνει κάτι. Η λέξη, κατ' αυτό το πνεύμα, είναι το **νόημα του κόσμου και του εαυτού μας** -τα όρια του κόσμου μου είναι τα όρια της γλώσσας μου, έλεγε ο Βιτγκενστάιν· είναι **το δεικτικό σημαίνει**. Με βάση το τελευταίο τούτο, η φανέρωση του κόσμου εκδηλώνεται στις και με τις λέξεις. Επομένως, **ανάλογα με το δεικτικό τους σημαίνει**, ο κόσμος είναι εκείνος ο σαθρός κόσμος που μας θύμιζε πιο πάνω ο Θουκυδίδης και συνεχίζουν να μας θυμίζουν οι σημερινοί πραιτοριανοί της πολιτικής ή **ο κόσμος του ποιείν**, έτσι όπως το κατανοεί ο Χάιντεγκερ: **η ιστορική δημιουργία του ανθρώπου ως εκκάλυψη [=αποκάλυψη], μέσα στα έργα του, του νοήματος του Dasein του**.